

ضلالت در پوشش دلالت است/ آنچه خداوند در هنگام هبوط به آدم و حوا گوشزد کرد

آیت الله جوادی آملی به تشریح تنوع راه‌های فریب شیطان پرداخت و با بیان اینکه ضلالت شیطان در پوشش دلالت انجام می‌گیرد؛ گفت: شیطان هر کسی را با راه مخصوص او فریب می‌دهد. اینچنین نیست که اگر کسی زاهد بود یا عالم بود یا اهل تقوا بود، شیطان برای وسوسه او وسیله نداشته باشد.

آیت الله جوادی آملی به تشریح تنوع راه‌های فریب شیطان پرداخت و با بیان اینکه ضلالت شیطان در پوشش دلالت انجام می‌گیرد؛ گفت: شیطان هر کسی را با راه مخصوص او فریب می‌دهد. اینچنین نیست که اگر کسی زاهد بود یا اهل تقوا بود، شیطان برای وسوسه او وسیله نداشته باشد.

به گزارش خبرگزاری مهر، آیت الله جوادی آملی در بخشی از تفسیر آیات 35 و 36 سوره بقره که ناظر به لغزش آدم و حوا از نهی الهی و هبوط آن دو به زمین است، به تشریح مسئله عداوت شیطانی و هدایت الهی پرداخت و گفت: ... خدای سبحان به آدم فرمود شما وقتی به زمین رفتید زمین جایگاه رنج و تعب و مرگ و امثال ذلک است مثل بهشت نیست و عداوت شما هم در زمین ظهور می‌کند.

تفاوت عداوت شیطان در بهشت و زمین

وی افزود: در بهشت عداوت شیطان با شما در همین زمینه بود که شما را از بهشت بیرون می‌کرد. یعنی شما را از آن مسائل رفاهی محروم می‌کرد ولی اگر به زمین رفتید دشمنی شیطان با شما این است که شما را از سعادت ابد محروم می‌کند. دیگر راه برای ترمیم نیست شما اگر از بهشت خارج شدید، می‌روید به زمین که زمین دار تکلیف است. بالاخره مشکلاتش قابل تحمل هست ولی این شیطان در زمین اگر شما را اغوا کرده است از سعادت ابد محروم می‌شود. و زمین هم نشئه تکلیف است.

وی با اشاره به دو مطلبی که خداوند هنگام هبوط آدم و حوا به زمین به آنها گوشزد کرد، گفت: خداوند دو مطلب را به آدم و حوا گوشزد کرد، یکی این که عداوت شیطان نسبت به شما یک عداوت دیرینه است، دست‌بردار نیست و دوم این که مسأله شریعت و تکلیف هم از این به بعد خواهد آمد. شما که به زمین رفتید اینچنین نیست که بدون دین و قانون بتوانید زندگی کنید. هم عداوت شیطان با شما در زمین مسلم است و هم نزول وحی و شریعت و رسالت در زمین مسلم. لذا فرمود: «وَقُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا» همه شما از این منزلت و جتت بیرون بروید.

این مفسر قرآن افزود: «وَقُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا» از این به بعد اگر هدایتی تنزل کرده است برای شما آمده است شما مختارید هر کدام از شما هدایت مرا پذیرفتید هیچ آسیبی نمی‌بینید نه تنها آسیبی نمی‌بینید ترس هم به سراغ شما نمی‌آید و اگر هدایات و ادله ما را نپذیرفتید گرفتار عذاب الیم خواهید شد. این دو راه را همواره خدای سبحان در کنار دین تبیین کرد فرمود: بشر بدون دین نخواهد بود آغاز استقرار آدم و حوا در زمین با وحی و دین همراه است.

رابطه هدایت و اختیار انسان

وی افزود: مطلب دیگر آن است که بشر در انتخاب راه آزاد است. سوم آنست که هدایتی جز هدایت خدا نخواهد بود اگر کسی به فکر هدایت غیر الهی حرکت کرد در حقیقت ضلالت است نه هدایت. چهارم این است که انسان در انتخاب راه آزاد و مختار است فرمود: «وَقُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا» اگر از طرف من هدایت بیاید نه هر که شما را هدایت کند.

آیت الله جوادی آملی در ادامه افزود: ... خداوند می‌فرماید «وَقُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا» اگر کسی تابع هدایت من شد از هر گزندی مصون است. «وَقُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا» نه از هر جایی قانون بیاید، از طرف خدا باید قانون بیاید. آنگاه «وَقُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا» کسی که تابع هدایت من بود، هدایت الله بود هرگونه میل و هوای خود را کنار گذاشت و هر گونه قانون بشری را کنار گذاشت فقط تابع خدا بود این گذشته و آینده‌اش تأمین است. «وَقُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا» نه در آینده آسیب می‌بیند پس ترسی ندارد نه در گذشته چیزی را از دست داده پس غمی ندارد.

وی تأکید کرد: ... در جریان آدم(ع) هر جا سخن از هدایت است این دو بعد را مطرح می‌کند چه در سوره بقره که در مدینه نازل شد و چه در سوره طه که در مکه نازل شد. در سوره طه ملاحظه می‌فرمایید لسان، لسان آزادی انسان است در انتخاب راه. آیه ۱۲۳ به بعد می‌فرماید: «وَقُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِنَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى» که باز لسان، همان تقدیم «وَقُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا» بر هدایت «وَقُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا» باز به ضمیر اکتفا نکرد؛ فرمود "فمن اتبعه" یا به «وَقُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا» اکتفا نکرد. فرمود فمن اتبع الهدی بلکه فرمود: «وَقُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا» فمن اتبع الهدی که در هر دو جا به خود اضافه کرد فرمود: «وَقُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا» فلا یضلّ و لا یشقی» نه گمراه می‌شود نه گرفتار شقاوت خواهد شد. پس هم راه را درست طی می‌کند هم به هدف صحیح می‌رسد... همه جا خدا وقتی سخن از

هدایت را مطرح می‌کند آزادی انسان را هم در انتخاب راه طرح می‌کند...

آثار ردّ هدایت الهی

این مفسر قرآن یادآور شد: ... هر کس از یاد حق اعراض کرد، گرفتار زندگی تنگ خواهد شد و هرگز آسوده نیست یعنی #171؛ علیه خوف و هو یحزن» هم نسبت به گذشته خائف است و محزون است هم نسبت به آینده خوفناک. در فشار است فشار نه یعنی فقط فشار مالی، کسی که از یاد حق اعراض بکند در زحمت است ولو متمکن و سرمایه‌دار هم باشد. آن فشاری که یک انسان متمکن دارد به مراتب بدتر از فشاری است که یک انسان فقیر دارد.

وی افزود: یک انسان تهیدست فقط یک فشار می‌بیند اما انسان متکثر دو فشار دارد تمام تلاشش یا صرف آن است که چگونه این موجودها را حفظ کند یا صرف آن است که چگونه بر آمار موجودها بیافزاید او در معیشت ضنک است. هرگز روح آسوده نصیب یک انسان متکثر نخواهد شد و خدا کسی را مبتلا نکند تا ببیند آن درد چقدر زیاد است هیچ کسی را خدا به اندازه متکثرین گرفتار نکرده است.

آیت الله جوادی آملی افزود: اینچنین نیست که اگر کسی اعراضی از یاد حق کرد و مال دنیا نصیبش شد معیشت ضنک نداشته باشد. او در فشار است. هم در دنیا در فشار است هم در برزخ در فشار است هم در جهنم. اینچنین نیست که در برزخ او راحت باشد چون ضغطه قبر و فشار قبر مال همین بداندیشان و تبهکاران است. در جهنم هم انسان جهنمی جای او تنگ است #171؛ القوا منها مکاناً ضیقاً مقرّبین»، این طور نیست که در جهنم بگویند این میدان آتش و تو. در جهنم هم جایش تنگ است و دست و پایش بسته است. اعراض از یاد خدا باعث معیشت ضنک است در همه نشئات و توجه به یاد خدا باعث صیانت از ضلالت و شقاوت است هم انسان در راه آگاهانه انتخاب می‌کند در انتخاب راه از هدایت برخوردار است هم به مقصد می‌رسد نه گرفتار ضلالت است و نه گرفتار شقاوت...

منحصر بودن هدایت در وحی

این مفسر قرآن بر منحصر بودن هدایت در وحی با توجه به آیات قرآن تأکید کرد و گفت: ... بعد از هبوط آدم و حوّا (علیهما السلام) به زمین، مسأله هدایت و دین طرح شد. خدای سبحان فرمود اگر به وسیله وحی هدایتی به شما برسد هر کدام از شما هدایت را تبعیت کردید از آسیب خوف و حزن مصون هستید و هر کدام که تبعیت هدایت مرا نپذیرفتید و تکذیب و کفر را بر هدایت ترجیح دادید، گرفتار عذاب الهی خواهید شد و جاودانه در عذاب می‌مانید.

وی افزود: از این کریمه استفاده می‌شود که هدایتی غیر از هدایت وحی مقبول نیست چه این که در همین سوره بقره هم هدایت را منحصر کرد، در آیه ۱۱۰ فرمود #171؛ قُلْ إِنْ هَدَىٰ اللَّهُ هُوَ الْهُدَىٰ»، این کریمه که می‌فرماید: #171؛ قُلْ إِنْ هَدَىٰ اللَّهُ هُوَ الْهُدَىٰ» یعنی غیر از قانون خدا چیزی به عنوان هدایت نخواهد بود. اگر هم به عنوان هدایت بر کسی عرضه شد در حقیقت ضلالت است. چون مقتضای این آیه ۱۲۰ سوره بقره آن است که هدایت منحصر در وحی است. #171؛ قُلْ إِنْ هَدَىٰ اللَّهُ هُوَ الْهُدَىٰ» * پس اگر کسی تابع هدایت حق نشد تابع هر دین و هر قانونی بود گرفتار ضلالت است.

نفی خوف و حزن از هدایت یافتگان

آیت الله جوادی آملی در ادامه به تشریح آثار هدایت الهی بر انسانها پرداخت و گفت: این که فرمود اگر کسی تابع هدایت خدا بود خوف و حزن ندارد، این وعده است و خود هدایت خدا مجموعه‌ای از قواعد اعتقادی و اخلاقی و عملی است که در این مجموعه، مسأله خوف و رجا هم مطرح است... هدایت خدا مجموعه قوانینی است که یکی از آن قوانین ترس از عذاب خدا و امید به رحمت خداست... کسی خائف نباشد ناقص است، کسی راجی نباشد ناقص است در برابر رجا، یأس است. اگر کسی ناامید از رحمت خدا بود این جزو معاصی کبیره است باید به رحمت خدا امیدوار بود.

وی تأکید کرد: خود این رجا جزو هدایة الله است و اگر کسی از عذاب خدا نترسید بی‌پروا بود خود این نترسیدن از عذاب خدا نقص است باید از عذاب خدا ترسید. اگر کسی از جهنم ترسید و به بهشت امیدوار بود این به هدایت خدا عمل کرده است. انسانی که تابع هدایت خدا شد در قیامت نه ترسی دارد نه حزنی. در دنیا خدا وعده می‌دهد که در قیامت خوف و حزنی نخواهد بود وقتی قیامت فرا رسید به وعده خود وفا می‌کند، می‌فرماید: در این بهشت بسر ببرید بدون خوف و حزن. بهشتیان وقتی در بهشت مستقر شدند وعده خدا را دریافت می‌کنند بعد شکر می‌کنند می‌گویند خدا را شکر که حزن را از ما برداشت.

وی با بیان اینکه ترس از خدا خوف عقلی و ترس از جهنم خدا خوف نفسی و هر دو ممدوح است، گفت:.. این ترس‌ها جزو مجموعه

دین است. اگر کسی مجموعه دین را پذیرفت یعنی هم به عباداتش تن در داد، هم به مسائل نظامی و سیاسی و اقتصادی و اجتماعی تن در داد و هم از جهنم ترسید و هم از مقام خدا ترسید، این انسان تابع هدایت خدا شد. خدا به انسان اینچنین وعده می‌دهد که در قیامت دیگر ترس و حزنی نداری. وقتی قیامت رسید می‌فرماید وارد بهشت بشوید، دیگر اینجا جای ترس نیست. بهشتیان وقتی این انجاز وعد را از خدا دریافت کردند می‌گویند: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ» بنابراین اگر گفته شد مؤمنین نمی‌ترسند یعنی کسی به دین ایمان آورد و دین قواعدی دارد که یکی از آن قواعد ترس از خداست و ترس از عذاب خداست این‌ها در قیامت نمی‌ترسند.

تنوع راه‌های فریب شیطان/ ضلالت شیطان در پوشش دلالت انجام می‌گیرد

آیت الله جوادی آملی در بخش دیگری از تفسیر آیات 35 و 36 سوره بقره به تبیین تنوع راه‌های فریب شیطان پرداخت و گفت: ... شیطان که مظهر اضلال است و کار او جز ضلالت چیز دیگر نیست برای این که ضلالت را تحمیل کند زیر پوشش دلالت تحمیل می‌کند. که می‌گوید: ««هَلْ أَذْكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَّا يَبْلَى» ثانیاً کار شیطان این است که هر کسی را از راه مخصوص او فریب می‌دهد.

وی افزود: اگر کسی اهل الأرض باشد «حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ» را برای او تزیین می‌دهد. اما اگر کسی اهل الأرض نباشد به خدا و فرشته و حیات جاوید و مانند آن معتقد باشد او را با همین عناوین فریب می‌دهد. آدم (سلام الله علیه) را با این عنوان که اگر می‌خواهی مثل فرشته بشوی، از این درخت استفاده کن، فریب داد. یا اگر می‌خواهی جاودانه بمانی به این بهانه او را فریب داد.

این مفسر برجسته قرآن تصریح کرد: معلوم می‌شود هر کسی را با راه مخصوص او فریب می‌دهد. اینچنین نیست که اگر کسی زاهد بود یا عالم بود یا اهل تقوا بود، شیطان برای وسوسه او وسیله نداشته باشد. او خیانت را به لباس نصیحت تحمیل می‌کند. «وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ» در حالی که خیانت بود و او را فریب داد. او از قسم که جزو بهترین کارهای عبادی است یعنی شریف‌ترین نام است از این قسم به عنوان وسیله شیطننت استفاده کرد «وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ».

آیت الله جوادی آملی یادآور شد: پس این طور نیست که اگر کسی یک سطح بالا آمد بگوید من که اهل دنیا نیستم شیطان به من کاری ندارد. شیطان انسان را به بهانه اینکه اگر این کار را بکنی فرشته می‌شوی فریب می‌دهد. یا اگر این کار را بکنی با انبیا محشور می‌شوی فریب می‌دهد این طور نیست که ابزار او، ابزار محدود باشد. مگر انسان به مرحله إخلاص محض برسد که آنجا اصلاً شیطننت راه ندارد.